

Ma ünnepi hetvenötödik születésnapját Mács József, írásait a szülőföldje iránt érzett szeretet hatja át

Bátkán született 1931-ben. Ma ünnepi hetvenötödik születésnapját Mács József, írásait a szülőföldje iránt érzett szeretet hatja át

Bátkán született 1931-ben. Iskoláit szülőfalujában, majd a rimaszombati Egyesült Protestáns Gimnáziumban végezte. A második világháború utáni hontalanság éveiben ő is egyike volt azoknak, akik a sárospataki református tanítóképzőt a „határon átszökdő diákként” látogatták, hogy anyanyelvükön tanulhassanak. Innen a miskolci Lévy József Gimnázium pedagógiai tagozatára vitt az útja, 1950 őszén pedig már Csehszlovákiában érettségizett, a pozsonyi magyar pedagógiai gimnáziumban, s ugyanitt a Pedagógiai Főiskola hallgatója lett. Már főiskolásként riporterként alkalmazta az Új Szó. Igaz, nem sokáig. Mács József ugyanis a Kos jegyében született (ezt a címet viseli önéletrajzi tetralógiájának egyik része is), és sokszor „fejfel ment a falnak”. Mert maga ellen, meggyőződése ellen nem tudott és nem is akart menni. S a véleményét akkor sem rejtette véka alá, amikor tudta, a hatalom tetszését nem nyeri el vele. Életének nem könnyű időszakairól így vall egyik rövid életrajzában: „Az 1956-os forradalom úgy hatott rám, hogy 1957. január 5-én a főszerkesztő kirúgott a szerkesztőségből. Hat hónap kínos és gyötrelmes semmittevés után az Új Ifjúság főszerkesztője könyörült meg rajtam, s felvett a szerkesztőség állományába. 1960-tól már a Hét egyik vezető szerkesztője voltam. Az életemet úgy éltem az 1989-es bársonyos forradalomig, hogy szemben álltam a hatalommal, ebből következően még a 68-as prágai tavasz rügyfakadásának az eltiprását is nagyon megszenvedtem a családommal egyetemben. Üldözötté váltam, majd tíz évig nem publikálhattam.” Akkoriban az íróasztalfióknak írt – mint oly sokszor oly sokan. arók életében megesik az ilyesmi. Mint ahogy az is törvényszerű, hogy a kéziratok, amelyeknek elő kell kerülniük, előbb vagy utóbb elő is kerülnek abból a bizonyos fiókból.

„Falun születtem, s ez meghatározóan rányomta bélyegét az írásaimra” – írja. Hosszú évtizedes írói pályája során mindvégig hű maradt e témához. Regényeinek, elbeszéléseinek szinte állandó színhelye az a kis gömöri falu, amelynek lakói egyszer a határ egyik, mászsor a másik oldalán találják magukat, hiszen az ő véleményükre, a kisemberek véleményére a legkritikább esetben kíváncsiak a történelem kerekének forgásával együtt változó hatalmak, rendszerek képviselői. Mács József regényeinek, elbeszéléseinek szereplői nem akarnak hősök lenni, nincsenek nagyravágó, világraszóló terveik – csak boldogulni szeretnének, élni az életüket, a mindennapokat, úgy, ahogyan azt a falu hagyományai, a megélhetést nyújtó föld, a paraszti élet körforgása diktálja. De a fejük felett elvonuló történelem még ezeket a szerény kívánságokat is sokszor megghiúsítja. „Alkotói munkásságom mozgatója mindmáig a felvidéki magyarság Trianon óta tartó kálváriája” – vallja az író. Ezeknek az évtizedeknek a nyomasztó, súlyos fejezeteiről, egyebek közt a kitelepítésekről, a deportálásokról ad számot egy szűkebb közösség életének tükrében a Madách-díjas Adósságtörlesztés című regényében, valamint a Szélfúvásban, a Temetőkapu, az Égig érő palatábla, a Magasság és mélység, a Trianon harangjai című műveiben, és erről vall a nagyszüleinek, szüleinek is gyönyörű emléket állító Öröködbe, Uram című önéletrajzi ihletésű regénytetralógiájában is. arásainak közös vonása, hogy mindegyiket a szülőföldje, Gömör iránt érzett szeretet, ragaszkodás, a gyökerek őrzése, azok fontossága hatja át.

Mács Józsefnek már az élete egy kész regény, süthetnének el az idevágó közhelyet, és akkor is lett volna miről írnia az eltelt évtizedek alatt, ha csupán saját életét önti írásba. De ő nem az az író, akit csak a saját sorsa érdekel. És mint mondja, vannak még gazdagon megírásra váró témái.

Gömör ízes hangú krónikása

Írta: Új Szó

2006. április 18. kedd - Módosítás: 2006. április 18. kedd

MISLAY EDIT